

Raul Meel fidem 2014 veebruar

1969. aasta novembri lõpus sain Paul-Eerik Rummolt tutvumiseks vist Brasiilias kirjastatud (ei mäleta enam täpselt ja käesoleval hetkel pole võimalik kontrollida) konkreetse luule värvitrükis antoloogia.

24. novembril 1969 sain Jaan Krossilt tutvumiseks (kuuks ajaks) vist USAs kirjastatud mustvalges trükis konkreetse luule antoloogia.

NII OLI, ET ALLES 1969 AASTA LÕPUS SAIN ESMAKORDSELT NÄHA, MILLINE NÄEB VÄLJA MAAILMAS KIRJUTATAVA KONKREETSE LUULE AVALIKULT TUNNUSTATAV TIPP.

MINA OLIN SELLEKS AJAKS ISESEISVALT VÄLJAKUJUNENUD, AUTENTNE KONKREETNE LUULETAJA. OLEN SEDA ENDA MEELEST TÄIESTI SELGELT TÕESTANUD, AGA IKKA KIPUTAKSE MULLE SENIAJANI ETTE HEITMA:

TUNNISTA ÜLES, KÜLLAP SA IKKA KUSKIL NÄHTUD EESKUJU JÄRGI HAKKASID OMA KONKREETSET LUULET, KONTSEPTUAALSET KUNSTI TEGEMA! KÜLLAP SA IKKA ÕPPISID KÕIGE MOODSAMAIK TEORIAID!

MINU MEELEST INFORMATSIOON MAAILMA TOIMUMISEST, KÕIGE OLULISEMAD IDEED ON EBAISIKULISED JA LEVIVAD LIHTSALT VALGUSE JA ÕHU PUUDUTUSEGA.

MILLEKS MUIDU OLEKS INIMESEL UUE MÄRKAMISE LOOMINGULISE KUJUNDAMISE ANNE?

–

–

1961. aastast meenutan ühte erilist “äraminemist”. See juhtus Tallinna Tehnikaülikooli IV auditooriumis 4. semestri ühel kõrgema matemaatika loengul. Oli märts, päike paistis ja selle valguses oli tunda edenevat kevadet. Professor Garschnek joonistas kriidiga mingi funktsiooni graafikut tahvlile ja mina mõtlesin – nägin, osalt “ära olles”, et näe: see joon ju on nagu inimelu võrdluspilt, püüdluste sünni ja surmaga, isegi seksuaalsusega...

Püüdsin jäädvustada juhtunut mällu – et tulevikus seda veel esile mõtelda ning jälgimiseks võtta – ja kirjutasin loengukonspekti edasi. Hilisemat kunstnikuks saamist teades tundub, et seal oli mu kujunemise üks oluline hetk.

OLINGI SAANUD VARJUL OLVU NÄGIJAKS.

PIDIN MINEMA SÕDURI SUNDTEENISTUSSE JÕULU AJAL 1964.

Jõudsin Koola poolsaare põhjaservale Severomorski linna ehitusvägede seersantide kooli. Kuu aja pärast komandeeriti mind Põhja Sõjamerelaevastiku spordiroodu. Polaarjoone taguses Severomorskis on aastas 80–90 tormihoiatuseta päeva ja 50–60 päiksepaistega päeva. Sel ajal oli Severomorskisse ja selle ümber koondatud 5–6% kogu Nõukogude Liidu sõjaväe võimsusest; see oli (on seniajani) kõige tihedamalt tuumarelvi täis pikiitud piirkond maailmas.

Sõjaväeteenistuses oli hea see, et mul kui Laevastiku spordiklubi relvaülemal oli valitsemisealaks relvalao ruum – avar, valge, kuiv, soe. Oli väga mugav, et mu haldusala asus spordiroodu kasarmus. Varjusin seal eriti õhtul ja öösel rooduelu askelduste ja melu eest; ka mu jaoks ja mõni sõber veel tulid sinna.

Magasin keskmiselt viis tundi ööpäevas, lugesin palju eesti- ja venekeelset ilukirjandust. Spordiroodus kohtasin Toomas Vinti, kes alatihti joonistas tillukesti sürrealismi-aistingulisi abstraktseid pildikesi ja saatis neid oma kunstitargale vennale Tõnisele. Hiljem hakkas Toomas ka luuletusi ja juttusid kirjutama ning õppis eksistentsialismi teooriat, varjudes tihti minu juures relvalaos.

Sõjaväeteenistuse teisel aastal (1966) sain ühe võistlusreisi aegu käia Tallinnas ning võtsin sealt siis kaasa väikese kirjutusmasina, mille olin enne väkke kutsumist ostnud.

Lapseeast peale olen aegajalt enda tarvis juttusid ja luuletusi kirjutanud. See tahtmine pole mul olnud kunagi nii suur, et oleksin kavatsenud kirjanikuks saada, ent päris vabaks pole ma sellest ka mitte saanud.

7. novembril 1967 Severomorskis, Põhja Sõjamerelaevastiku spordiroodus vaatasin oma hallatava relvalao trellitatud akna taga tasa langevat lumesadu. Olin tüdinenud ja igatsesin ära koju. Mõtlesin kirjutamisele, millegi loomisele, aga sõnad kirjutusmasinast ei tulnud. Hakkasin lõpuks järgima üht impulssi, lõin „o” tähega ja sidekriipsuga paberile märke, üles-alla hüplevaid, tegin märkidest jadad, mis seostusid mu silmis figuratiivsete mõistetega.

Siin on tähtis märgata, et lähtudes tookord sõnadest “trumm” ja “sõel” ei püüdnud ma eeskätt kopeerida nende tarberiistade entsüklopeedilisi pilte, vaid üritasin avada igasuguse trummi ja sõela sümbol-olemist inimese mõtlemisprotsessis. Kuulatasin nende sõnade hääldamise heli ja püüdsin tabada ning edasi anda nende tarberiistade subjektiivselt üldistatud kujutluse ja minu tegevuse vahel sündinud erilist tunnet. – NII SAIN KONKREETSEKS LUULETAJAKS.

Mind demobiliseeriti Jõulu ajal 1967.

Pärast demobiliseerumist ei läinud ma insenerikõrgkooli pooleli jäänud õpinguid jätkama, sest et uskusin – seletamatult – oma humanitaarse loomingutee võimalikkust. Elasin Tallinnas eksämma korteris allüürilisena, mu esimene abielu (Aino Pori) lõppes, käisin tööl ja tegin sporti, kuid mitte nii innukalt nagu mõtlesin, et oleks võimalik. Palju aega ja energiat võttis isa ja ema abistamine. Peaaegu igaks nädalavahetuseks sõitsin linnast maale talutöödele appi, puhkuse sättisin heinateo ajaks.

Ilukirjandust lugesin ikka üsna palju. Püüdsin luuletusi kirjutada ja hiljutise sõjaväekaaslase Toomas Vindi ärgitamisel ja organiseerimisel mõni neist noorte kirjandusse püüdlejate mitteametlikus almanahhis „Hees“ ka avaldati.

Tundsin end ootavat, et mingi mu kaasasündinud ande kant oma määratud alal ja ajal hakkab lõikama.

Tuletasin meelde kirjutusmasinaga joonistamise & konkreetse luuletamise kogemust, mille olin avastanud Severomorskis ja püüdsin leitud moodust edasi arendada. Nii viisi tegin 1968. aastal üle 40 teose. Sügisel näitasin neid – selleks ajaks oli neid 28 – Toomas Vindile.

Toomas hüüatas: “Vahva! Tee veel!” Ega ta selles, mis ma tegin, minust midagi rohkem teadja polnud, tema tunnustus oli vaid teise algaja innustamine.

Siis otsekohe juhtusin ühe ajalehekioski klaasi taga nägema Ida-Saksa kultuuriajakirja „Neue Verbund“, mille esikaanel oli kirjatähtedega / araabia numbritega kujutatud inimnägu. Selle nägemine peatas mu konkreetse luuletamise ligi kuuks ajaks, pidin nähtu üle järele mõtlema. Lõpuks otsustasin, et saksa ajakirja kaanepilt on tegelikult minu teosteni küündimatu. See tähendas, et juba mõistsin, mida olin teinud ja lootsin lisaks teha.

1968/1969 talvel koostas raamatu käsikirja – “Klubi”. Seadsin sinna omavahel suhtlema 42 teost (< 21x20,5 cm / üle 20 teose jäi mul sellest valikust välja). See oli, ühelt poolt vaadatuna – konkreetne luule, teiselt poolt – kirjutusmasinajoonistused. Toomase sünnipäeval, 5. märtsil 1969, näitsin seda käsikirja Tõnis Vindile. „Heesi“ toimetajatel (Jaak Jõerüüt, Toomas Vint) oli kavas mu luulekogu paljundada, aga enne kui selleni jõudsim, keelustati ja lakati „Hees“. Need teosed on nüüdseks tunnustatud eesti kunsti klassikaks.

ALLES PÄRAST SEDA AJAHETKE JÕUDSIN TÕNISE JUURDE JA SAIN NÄHA ESIMESI LÄÄNE AJAKIRJU, AGA MA EI MÄLETA, ET NEIST KONKREETSE LUULE KOHTA MIDAGI OLEKSIN NÄINUD; INGLISE KEELT EI VALDA MA SENIAJANI (MINU KEELED ON EESTI, VENE, SOOME, SAKSA; SEELEPÄRAST POLE KA VALDAVALT INGLISEKEELSEST INTERNETIST MULLE PALJU LUGEDA).

1969. a. novembris Tartus üliõpilaspäevade kunstinäitusel pandi minult välja luuletus-objekt “Täring” (75x75x75 cm), fotograafiliselt suurendatud kirjutusmasinajoonistus & konkreetne luuletus “Oma maa – rahvusega, rahvusega; positiiv” (62x60 cm) ja tušijoonistused “Abielu” ning “Halastamatu suhe (mõlemad 51x50 cm. Täringu täppideks olid luuletused:

S E E	A I H	S U U	E E L	0 0 1	U D I
E S E	I H A	U S U	E L E	0 1 0	U I D
E E S	H A I	U U S	L E E	1 0 0	I D U

Näituse avalikul arutelul TÜ (vanas) kohvikus pühendas Tõnis Vint oma analüüsisvas sõnavõtus ERILISE tähelepanu minu tehtule. Ühekorraga sain tuntuks tegijaks, mulle avanesid mitmete toonaste eesti nonkonformistlikuma kultuuri iidolite ukсед (peale Tõnis Vinti).

Kahtlemata tunnistan, et minu kunstnikuks saamisel sai erilisel tähtsaks kohtumine **Tõnis Vindiga**.

Alates 1969. a. märtsist käisin paari aasta jooksul mõnel korral talle kui gurule näitamas-rääkimas, mida olin teinud. Kuid üllatavalt kiiresti tuli aeg, mil Tõnis enam mitte sõnagi analüüsisvat-kiitvat-laitvat minu tehtu kohta just kui ei soovinud öelda. Peale mu esimest rahvusvahelist laureaadiauhinda, mille määramise kohta sain teate Krakówist 1971. a. detsembri lõpul, otsustas Tõnis ja ütles seda oma ringile, et „Rauli ei või keegi kõrvalt õpetada, tal on oma tee kindlalt käes, meie õpetused ainult eksitaksid teda”.

Tagantjärele mõistan seda Tõnise pedagoogitarkust kõrgelt hinnata. Edaspidi rääkisime me huvitavatest teooriatest, tuttavate tegemistest. Võin nüüd kinnitada, et Tõnis Vint, rafineeritud esteetilise graafilise pildikultuuri vaimustunud õpetajana, Ida õpetuste kirgliku sünteesiva interpreteerijana, lihtsalt oma tõnisvindiliku olemisega osaledes eesti kultuurielus on olnud innustavaks eeskujuks paljudele eesti algajatele kunstitegijatele.

Mul läks väga hästi, et **otsekohe, ekslemata** sattusin kokku nende kultuuriinimestega, keda mul just enne kõiki muid vaja oli: Aino Pori, Toomas ja Aili Vint, Tõnis ja Mare Vint, Paul-Eerik Rummo, Jaan Kross, Ain Kaalep, Leonhard Lapin, Malle Leis, Villu Jõgeva, Vello Tamm, Jaan Klõšeiko, Sirje Helme, Viivi Luik, Juhan Viiding, Jaak Jõerüüt, Juri Sobolev, Boris Žutovski, Ilja Kabakov, Vjatšeslav Koleitšuk, Juhani Rautio, Ulla Rantanen, Tõnu Karu, Rein Rannap, Tõnu Kaljuste, Marje Taska, Henrik Igitjan, Mari Saat, Evi Pihlak, Eda Sepp, Villem Raam, Tamara Luuk, Indrek Hirv...

Neilt kõigilt panin midagi endale eksistentsiaalselt olulist tähele ja õppisin.

SEE

ESE

EES

**ÜHEKSA
TÄHTE,
KAKS
HÄÄLIKUT,
KOLM
SÕNA –
TÄIELIK
LUULETUS.**

1969–1971 valmis mul raamatu käsikiri “Päris nimed”.

Käisin oma teed kirjanduse ja kujutava kunsti ja helikunsti piirialadel – nende vahelisel eikellegimaal, taotledes sünteesi. Üldises konkreetsetes luules nimetasin seda oma luulet terminiga – evidentne luule. Ld. *evidens*, ilmne, endastmõistetav, silmnähtav.

Siit lähtuvat graafilisemat suunda hakkasin nimetama kirjutusmasinajoonistusteks: selline joonistus on tehtud kirjutusmasinaga. Hiljem võtsin tarvitusele ka termini: masinakirjajoonistus. Mõistemahult on masinakirjajoonistus avaram kui kirjutusmasinajoonistus: kirjutusmasinajoonistus on üks masinakirjajoonistuste liik, kõik masinakirjajoonistused ei ole tehtud kirjutusmasinaga.

Mu tuttavad nii kodu- kui välismaal on hiljem, siis kui nad juba teadsid, et ma sellelaadset luulet kirjutan, saatnud mulle tutvumiseks näiteid konkreetse luule ilminguist üle maailma.

1959–1964 õppisin Tallinna Tehnikaülikoolis elektriinseneriks.

– Loengud ja seminarid, inseneri käsiraamatud.

1962–1987 (kolm aastat sõduriaega välja arvatud) töötasin vedelainete mahutite tareerijana Eesti NSV kohaliku tööstuse ministeeriumi projekteerimise, tehnoloogia ja kujunduse instituudis Tallinnas.

Tareerimise veerand tööajast kulus mahutite mõõdistamisele. Need mahutid paiknesid laiali üle Eesti. Olen vähemalt korra käinud peaaegu igas Eesti külakeses, alevites mitu korda ja linnades palju kordi. Eesti kontuurkaardi kuju, eesti maastik, eesti asulad, eesti inimesed tulid üksikasjalikult mu ellu.

EESTI KONTOURKAARDI KUJU JÕUDIS MU KUNSTIKUJUNDIKS ALATES 1976. AASTAST (joonistuste ja serigraafiatrükkide sarjad „Kihnu saar“, „See ilus maa / Viirutatud Eesti“, „Aknad ja maastikud“...)

Tareerimise pool tööaega kulus kogutud mõõteandmete põhjal mahutite üldmahtude ja sentimeetrite või millimeetrite või liitrite või kuupmeetrite kaupa jaotustabelite arvutamiseks instituudis töölaua taga. Neljas veerand aega kulus teostatud mõõtmiste ja arvutuste põhjal tellijale kasutusdokumentide vormistamiseks.

– Mõõtmed, numbrid, valemid, arvutused, joonised, seletuskirjad – kümned, sajad, tuhanded, kümned tuhanded päevast päeva...

ELASIN SELLIST ELU NING LEIDSIN SEAL, MATEMAATILISTES TABELITES, TEHNIKA- JA TEHNOLOOGIAALASTES INSENERI KÄSIRAAMATUTES ELAVA TEKSTILISE POEESIA JA VISUAALSE KUNSTI JA HELIKUNSTI ILMINGUID – NÄGIN JA KUULSIN, MÄRKASIN JA MÕISTSIN.

RAUAKOOLI KASVANDIKUNA OLI MUL JU LIHTSALT KÄEULATUSES, AVASTASIN JA RAKENDASIN LOOMULDASA – 1971. AASTAL JUBA ÜSNA TEADLIKULT JA SIHIKINDLALT – KUNSTI TEGEMISE MODERNSET SEERiatehnikat (serigraafiate sarjad „Muunded“, „Elu muunded“, „Teaduse ja tehnika revolutsioonist“, „Eesti taeva all / Taevba all“...; maalide read „Muinasjutt Sinipüksikesest“, „Teekond rohelusse“...)

Aga imelikuna tundub kõik see lugu ikkagi.

Äsja vaatasin **esimest korda (!) Internetis** üht *Visual poetry & Sound poetry* retrospektiivset näitust; ma ei tea hinnata, kui puudulik või täielik see ülevaade oli.

Minu meelest minu looming nii või naa, lähemalt või kaugemalt kattis 40% selle näituse suundadest. Lausa poolest näitusest ma õieti ei tahtnudki hoolida. Vaid kuni kümnendiku juures kahetsesin, et ei ole suutnud neid teoseid ise teha. Mõtlen, et siiski on 10% piisavalt palju!